

УДК 342+354 (477)

DOI <https://doi.org/10.32840/pdu.2-2.40>

В. А. Медяник

кандидат політичних наук, здобувач
Запорізький національний університет

ПОНЯТТЯ ТА ЗМІСТ АДМІНІСТРАТИВНО-ПРАВОВОГО СТАТУСУ МІНІСТЕРСТВА СОЦІАЛЬНОЇ ПОЛІТИКИ УКРАЇНИ, ЯК СУБ'ЄКТА ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ РЕАЛІЗАЦІЇ ДЕРЖАВНОЇ СОЦІАЛЬНОЇ ПОЛІТИКИ

У статті проаналізовано особливості адміністративно-правового статусу Міністерства соціальної політики України, висвітлено його структуру та зміст. Констатовано, що адміністративно-правовий статус Міністерства соціальної політики України представляє собою закріплені у нормах адміністративного права його завдання, функції, повноваження, предмети відання, гарантії діяльності, завдяки яким визначається його місце в системі адміністративно-правових відносин, пов'язаних з реалізацією державної соціальної політики. . Визначено, що Діяльність Міністерства соціальної політики України як суб'єкта реалізації державної соціальної політики має організуючий, управлінський, контролюючий та розпорядчий зміст, особливі завдання та функції, а також повноваження. Теоретично обгрунтовано, що адміністративно-правовий статус органу влади складається з трьох блоків: а) цільовий блок; б) структурно-організаційний; в) компетенційний. Зроблено висновок, Під функціями Міністерства соціальної політики України слід розуміти основні напрямки його діяльності, що реалізуються його структурними підрозділами та посадовими особами і які спрямовані на забезпечення реалізації державної соціальної політики.

Висвітлено зміст функцій Міністерства соціальної політики. Запропоновано, під повноваженнями Міністерства соціальної політики слід розуміти врегульовану нормами права сукупність прав та обов'язків, щодо управління та регулювання відносин, пов'язаних із реалізацією державної соціальної політики. Висвітлено зміст повноважень Міністерства соціальної політики як суб'єкта реалізації державної соціальної політики.

Ключові слова: соціальна політика, міністерство, адміністративно-правовий статус, елементи адміністративно-правового статусу, виконавча влада.

Постановка проблеми. Реалізація державної соціальної політики має на меті виконання соціальної функції держави із гарантування та забезпечення соціального захисту, розвитку соціальної сфери. Однак, окремі положення, які регламентують адміністративно-правовий статус суб'єктів реалізації державної соціальної політики мають досить загальний характер і не визначають його особливості. Актуальність теми дослідження визначається особливістю суб'єктів, сферою суспільних відносин, я яких вона відбувається, оскільки зміст таких правовідносин безпосередньо спрямований на надання соціального захисту, підтримки особам, які опинилися в складних життєвих

обставинах, попередження бідності тощо. У зв'язку з чим сьогодні є актуальним питання стосовно удосконалення адміністративно-правового статусу суб'єктів реалізації державної соціальної політики.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Так, у контексті визначення адміністративно-правового статусу вагомими є дослідження таких вчених, як В. Авер'янов, О. Бандурка, В. Бевзенко, Ю. Битяк, І. Голосніченко, В. Гращук, Є. Додін, О. Кузьменко, С. Ківалов, В. Колпаков, А. Комзюк, Т.Мінка, О. Рябченко, С. Стеценко та ін. Але залишається чимало вагомих питань, які не отримали належного висвітлення в науковій літературі, і які пов'язані зі змістом та особливостями адміністративно-правового статусу суб'єктів реалізації державної соціальної політики.

Метою статті є висвітлення змісту та особливостей адміністративно-правового статусу Міністерства соціальної політики України, як суб'єкта реалізації державної соціальної політики.

Виклад основного матеріалу. Категорія статусу використовується багатьма науками. Так, у філософії статус розглядається, як "соціальний, співвідносний стан (позиція) індивідуума або групи в соціальній системі, що визначається низкою ознак, специфічних для даної системи (економічних, професійних, етнічних та інших). У соціології – як "спільність людей, стиль життя, набір звичок, цінностей, вірувань, уявлень". У політології – як "комплексний показник становища певного прошарку, групи чи індивідів в соціальній системі, один з найважливіших параметрів соціальної стратифікації. У правничих науках використовуються такі категорії, як: "конституційно-правовий статус"; "адміністративно-правовий статус"; "міжнародно-правовий статус"; "кримінально-процесуальний статус"; "соціаль-но-правовий статус", що насамперед пов'язано із специфікою предмета та об'єкта дослідження відповідної науки та особливостей суспільних відносин, які регулюються законодавством [1].

В науці адміністративного права дослідження категорії «адміністративно-правовий статус» приділялася значна увага з боку науковців.

Більшість наукових праць щодо з'ясування суті правового статусу належить представникам теорії права. О. В. Зайчук та Н. М. Оніщенко вказують, що правовий статус – це система законодавчо встановлених та гарантованих державою прав, свобод, законних інтересів та обов'язків суб'єкта суспільних відносин [2, с. 366].

Отже, основні властивості адміністративно-правового статусу полягають в тому, що він і його елементи (права, обов'язки тощо) мають бути закріплені у законодавстві.

До суб'єктів реалізації державної соціальної політики, відносяться як органами виконавчої влади, органи місцевого самоврядування, так і соціальні працівники, які здійснюють соціальну роботу та іншу діяльність у соціальній сфері. Відповідно

адміністративно-процесуальний статус останніх буде залежати від завдань та функцій того органу, в якому цей працівник працює.

Ведучи мову про адміністративно-правовий статус Міністерства соціальної політики України, слід зазначити, що він буде відрізнятися від адміністративно-правового статусу фізичної особи в адміністративно-правових відносинах. Тому слід з'ясувати, в чому будуть полягати властивості структурних елементів адміністративно-правового статусу Міністерства.

В науковій літературі адміністративно-правовий статус юридичної особи розглядають як сукупність прав, обов'язків та гарантій їх реалізації, що визначені в нормативних актах [3, с. 90]. Наприклад Т.О. Коломоець дещо уточнює такий підхід і вважає, що адміністративно-правовий статус юридичної особи представляє собою сукупність суб'єктивних прав й об'єктивних обов'язків, закріплених нормами адміністративного права за певним органом визначає адміністративно-правовий статус державного органу Т.О. Коломоець [4, с. 64].

Триваючі наукові дискусії щодо елементів адміністративно-правового статусу органу державної влади призвели до вироблення більш загального універсального підходу, з яким варто погодитися. Сутність цього підходу полягає в тому, що адміністративно-правовий статус органу влади складається з трьох блоків: а) цільовий блок; б) структурно-організаційний; в) компетенційний [5]. Відповідно цільовий блок вміщує завдання та мету діяльності, структурно-організаційний систему і структуру, порядок створення та ліквідації особи, функціональні зв'язки та взаємодію, а компетенційний права та обов'язки органу державної влади щодо предметів відання.

Діяльність Міністерства соціальної політики України як суб'єкта реалізації державної соціальної політики має організуючий, управлінський, контролюючий та розпорядчий зміст, особливі завдання та функції, а також повноваження.

Організаційна структура Міністерства соціальної політики України має функціональну побудову і складається з дер-

жавних посад та структурних підрозділів (департаментів, відділів, управлінь тощо), які безпосередньо реалізують задачі та функції міністерства. Відповідно державні службовці міністерства мають обумовлений їх посадою особливий адміністративно-правовий статус (права, обов'язки, право обмеження та заборони, гарантії реалізації, відповідальність тощо).

До організаційно-управлінської діяльності міністерства можна віднести таку, як поточне планування заходів реалізації державної соціальної політики, розподіл компетенції між структурними утвореннями та обов'язків між працівниками; діловодство; електронне врядування; проведення нарад; здійснення контролю тощо.

Функції Міністерства соціальної політики України є складовою його адміністративно-правового статусу.

Під функціями Міністерства соціальної політики України слід розуміти основні напрямки його діяльності, що реалізуються його структурними підрозділами та посадовими особами і які спрямовані на забезпечення реалізації державної соціальної політики.

Міністерство соціальної політики України для виконання завдань, пов'язаних з реалізацією державної соціальної політики здійснює свою діяльність у таких напрямках:

правотворчий (приймає нормативно правові та правові акти управління);

координаційний (визначає повноваження суб'єктів з реалізації державної соціальної політики, забезпечує їх взаємодію, є координаційним центром з питань моніторингу та оцінки заходів державної соціальної політики. Завдяки цьому напрямку діяльності міністерства відбувається узгодження дій суб'єктів реалізації державної соціальної політики всіх рівнів (органів та посадових осіб), їх налагоджена взаємодія, єдність, спрямована на виконання завдань державної соціальної політики);

організаційний (спрямований на створення правових, організаційних, матеріально-технічних, інформаційних тощо умов, спрямованих на забезпечення реалізації державної соціальної політики суб'єктами всіх рівнів);

прогнозування (визначення напрямків та тенденцій розвитку соціальної сфери на певний період часу, визначення засобів та методів, ресурсів тощо для досягнення запланованих заходів державної соціальної політики);

контролю та обліку за діяльністю суб'єктів реалізації державної соціальної політики в питаннях ефективності (неефективності) виконання її заходів (облік здійснюється з метою збирання, оброблення, аналіз та зберігання інформації про стан виконання заходів державної соціальної політики. Завдяки обліку та контролю міністерство отримує інформацію про досягнення цілей державної соціальної політики, про стан реалізації її заходів.

інформаційна (ведення реєстрів, обмін інформацією тощо з використанням новітніх інформаційно-телекомунікаційних технологій);

надання методичної допомоги; навчання; науковий супровід тощо.

Міністерство соціальної політики, згідно із законодавством наділено державою особливими повноваженнями, яке міністерство реалізує як особисто, так і через інші органи виконавчої влади, діяльність яких спрямовується та координується міністерством.

Під повноваженнями Міністерства соціальної політики слід розуміти врегульовану нормами права сукупність прав та обов'язків, щодо управління та регулювання відносин, пов'язаних із реалізацією державної соціальної політики. При цьому міністерство має: законодавчо визначений порядок утворення, формування, реорганізації та ліквідації суб'єктів реалізації державної соціальної політики; власну компетенцію щодо реалізації своїх прав та обов'язків, зокрема визначення своїх задач, компетенції, напрямів роботи, відповідальності тощо з питань реалізації державної соціальної політики та розподілу повноважень між іншими суб'єктами; у межах повноважень наділене здійснювати нормотворчу діяльність; здійснювати виконавчо-розпорядчу діяльність, приймати акти управління та забезпечувати їх реалізацію, виконувати контрольно-наглядові функції, приймати інші рішення, які мають правові наслідки;

До основних повноважень Міністерства соціальної політики України відносимо такі: здійснення державного нагляду за діяльністю Пенсійного фонду України щодо ведення реєстру застрахованих осіб; здійснення державного регулювання та нагляду за дотриманням законодавства щодо призначення (перерахунку) і виплати пенсій у солідарній системі та щодо взаємодії Пенсійного фонду України з фондами загальнообов'язкового державного соціального страхування; здійснення державного нагляду у сферах загальнообов'язкового державного соціального страхування на випадок безробіття, від нещасного випадку на виробництві та професійного захворювання, які спричинили втрату працездатності, у зв'язку з тимчасовою втратою працездатності та витратами, зумовленими народженням та похованням, у частині забезпечення відповідності чинному законодавству рішень правління Фонду соціального страхування з тимчасової втрати працездатності, Фонду загальнообов'язкового державного соціального страхування України на випадок безробіття, Фонду соціального страхування від нещасних випадків на виробництві та професійних захворювань України, у тому числі погодження структур органів цих фондів, граничної чисельності працівників, схем їх посадових окладів, видатків на адміністративно-господарські витрати фонді [6, с. 621].

Для виконання владних повноважень щодо реалізації державної соціальної політики Міністерство соціальної політики України має властиві завдання: розробляє проекти законів та інших нормативно-правових актів з питань, що належать до його компетенції; здійснює в межах повноважень, передбачених законом, координацію діяльності центральних і місцевих органів виконавчої влади, органів місцевого самоврядування щодо застосування державних соціальних стандартів і нормативів та нормативів фінансового забезпечення надання державних соціальних гарантій; визначає щомісяця фактичний розмір прожиткового мінімуму на одну особу, а також для осіб, що належать до основних соціальних і демографічних груп населення; готує та вносить пропозиції

щодо затвердження розміру прожиткового мінімуму у державному бюджеті з урахуванням прогнозного індексу споживчих цін; проводить координаційно-аналітичну роботу з подолання бідності, готує пропозиції щодо вдосконалення методики проведення оцінки бідності та проводить моніторинг показників бідності; бере участь у проведенні аналізу проектів державних цільових програм з метою визначення соціальних наслідків виконання програм, у тому числі щодо їх впливу на соціальний захист населення та використання трудових ресурсів, розглядає і погоджує проекти концепцій та програм; здійснює контроль за діяльністю Пенсійного фонду України з ведення реєстру застрахованих осіб Державного реєстру загальнообов'язкового державного соціального страхування та інші [7].

Аналіз основних повноважень та функцій Міністерства соціальної політики, що визначаються у Положенні про Міністерство дають підстави прийти висновку про наявність постійних та чисельних змін, що вносяться до цього нормативно-правового акту. Існування такої тенденції свідчить про те, що реалізація міністерством державної соціальної політики в умовах постійних змін, що стосуються його повноважень, впливає на ефективність діяльності. У зв'язку з чим є необхідність здійснення науково-обґрунтованого реформування повноважень Міністерства соціальної політики України, так і всієї системи суб'єктів, які її реалізують.

Висновки. З огляду на викладене слід зазначити, що адміністративно-правовий статус Міністерства соціальної політики України представляє собою закріплені у нормах адміністративного права його завдання, функції, повноваження, предмети відання, гарантії діяльності, завдяки яким визначається його місце в системі адміністративно-правових відносин, пов'язаних з реалізацією державної соціальної політики.

Для реалізації державної соціальної політики Міністерство має чіткі завдання, функції, права та обов'язки, завдяки яким здійснюється управлінський вплив міністерства на інших суб'єктів реалізації державної соціальної політики.

Властивості адміністративно-правового статусу міністерства полягають у тому, що воно: організаційно виокремленим, його діяльність не спрямовується і не координується іншим суб'єктам; має статус центрального органу виконавчої влади, який відповідальний за формування і реалізацію державної соціальної політики; в системі центральних органів виконавчої влади виконує притаманні лише йому завдання та функції; має особливі повноваження в питаннях реалізації державної соціальної політики; самостійність адміністративно-правового статусу міністерства проявляється у тому, що воно має і самостійно реалізовує юридично-владні повноваження у соціальній сфері.

Список використаної літератури:

- Музичук О.М. Уточнення сутності категорії "правовий статус" суб'єкта адміністративно-правових відносин та його елементного складу // Форум права. - 2008. - № 1. - С.316-321 URL : <http://www.nbuv.gov.ua/e-journals/FP/2008-1/08momiec.pdf>
- Теорія держави і права. Академічний курс: підручник / О. В. Зайчук, Н. М. Оніщенко. – К.: Юрінком Інтер, 2008. – 688 с.
- Стеценко С. Г. Адміністративне право України : навч. посіб. /Стеценко С. Г. – К. : Атіка, 2007. – 624 с.
- Коломоєць Т. О. Адміністративне право України. Академічний курс : підручник / Коломоєць Т. О. – К. : Юрінком Інтер, 2011. – 576 с.
- Адміністративне право України. Академічний курс : підручник : у 2 т. / [ред. кол. : В. Б. Авер'янов (голова) та ін.]. – К. : Юрид. думка, 2004. – Т. 1 : Загальна частина. – 2004. – 584 с.
- Юскаєва І.П. Поняття та структурні елементи адміністративно-правового статусу Міністерства соціальної політики України. Актуальні проблеми права: теорія і практика. № 28. 2011. с.619-628.
- Про затвердження Положення про Міністерство соціальної політики України. Постанова Кабінету Міністрів України № 423 від 17.06.2015р. URL : <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/423-2015-%D0%BF#Text>

Medianyk V. The concept and content of the administrative and legal status of the ministry of social policy of Ukraine, as a subject of ensuring the implementation of the implementation

The article analyzes the features of the administrative and legal status of the Ministry of Social Policy of Ukraine, highlights its structure and content. It is stated that the administrative and legal status of the Ministry of Social Policy of Ukraine is enshrined in the rules of administrative law, its tasks, functions, powers, subjects, guarantees of activity, which determines its place in the system of administrative and legal relations related to the implementation of state social policy. . It is determined that the activity of the Ministry of Social Policy of Ukraine as a subject of implementation of the state social policy has organizational, managerial, controlling and administrative content, special tasks and functions, as well as powers. It is theoretically substantiated that the administrative and legal status of a government body consists of three blocks: a) the target block; b) structural and organizational; c) competent. It is concluded that the functions of the Ministry of Social Policy of Ukraine should be understood as the main areas of its activities, which are implemented by its structural units and officials and which are aimed at ensuring the implementation of state social policy.

The content of the functions of the Ministry of Social Policy is covered. It is proposed that the powers of the Ministry of Social Policy should be understood as a set of rights and responsibilities regulated by law, to manage and regulate relations related to the implementation of state social policy. The content of the powers of the Ministry of Social Policy as a subject of implementation of state social policy is highlighted.

Key words: social policy, ministry, administrative and legal status, elements of administrative and legal status, executive power.